

Jämlik vård vid palliativ vård

Forskning om (o)jämligheter som ett
bidrag till arbetet med
PSV Palliativ vård

Det finns många föreställningar om personer med palliativt vårdbehov utifrån kön, ålder, födelseland osv. Deras förutsättningar för en jämlik vård kan också skilja sig åt

Stereotypa föreställningar kan leda till medicinskt omotiverade skillnader i bemötande, bedömning och behandling

Att bli medveten om egna föreställningar och att diskutera dessa med arbetskamraterna är ett första steg till en mer jämlik vård

Vårdprogram palliativ vård (1)

I vårdprogram palliativ vård nämns flera jämlikhetsaspekter som inte lika tydligt skrivits fram i vårdförloppet, t.ex.

- "Palliativ vård (...) ges med erkännande av och respekt för patientens och de närståendes kulturella värderingar, övertygelser och trosuppfattningar" (sida 16)
- "(...) i den palliativa vården ska varje människa respekteras lika oberoende av till exempel könsidentitet, etnicitet, ålder och funktionsnedsättning" (sida 26)
- "(...) sexualitet och intimitet har stor betydelse, oavsett ålder och om personen är hetero-, bi- eller homosexuell, lever ensam eller tillsammans med en partner eller flera" (sida 112)

Vårdprogram palliativ vård (2)

- "Närstående är alltså de personer som patienten själv definierar som sina närmaste i den aktuella situationen, oavsett om de är släkt eller inte" (sida 43)
- "I alla samtal är det viktigt att (...) säkerställa att patienten och de närstående har uppfattat den information som givits" (sida 36)

En enkel metod för att minska missförstånd och att försäkra sig om att patient/närstående och vårdpersonal har uppfattat varandras information korrekt är "Förstå mig rätt"

Forskning har visat...

- I en svensk studie inom palliativ sjukhusvård behövde kvinnor ange högre nivåer av smärta, fatigue och illamående för att få sina besvär journalförda, jämfört med män¹
- En översiktsartikel har visat att det finns en större förväntan, av bland annat hälso- och sjukvårdspersonal, att kvinnor vårdar sina män hemma än det omvända. Det är också vanligare att män som vårdar sina fruar ses som "heroiska" och får mer stöd än kvinnor som vårdar sina män²
- En svensk studie konstaterade att sannolikheten att bli vårdad av ett specialiserat palliativt team och att bli informerad, bedömd och vårdad utifrån rekommenderade riktlinjer för palliativ vård minskar med stigande ålder³

¹ [Differences in symptom distress based on gender and palliative care designation among hospitalized patients. Falk et al. \(2016\)](#)

² [Gender disparities in end of life care: A scoping review. Wong & Phillips \(2023\)](#)

³ [The Challenge: Equal availability to palliative care according to individual need regardless of age, diagnosis, geographical location, and care level. Axelsson \(2022\)](#)

Forskning har visat...

- En svensk fokusgruppstudie med sammanlagd 60 deltagare undersökte hälso- och sjukvårdspersonalens uppfattningar om palliativ vård av patienter med migrationsbakgrund. Resultaten visade att
 - personalen hade stereotypa uppfattningar om patienter med migrationsbakgrund och förväntade sig att de skulle ha andra kulturella, sociala och religiösa behov än svenskfödda patienter
 - personalen kände osäkerhet inför att möta patienter med migrationsbakgrund i livets slutskede
 - personalen kände rädsla att inte leva upp till patientens förväntningar⁴

⁴[The "other" in end-of-life care: Providers' understandings of patients with migrant backgrounds. Torres et al. \(2016\)](#)

Forskning har visat...

- En svensk registerstudie visade att det var mindre vanligt att utlandsfödda personer, jämfört med svenskfödda personer fick specialiserad palliativ vård. En analys av kvalitetsindikatorer visade dock inga statistiskt signifikanta skillnader mellan gruppen svenskfödda och gruppen utlandsfödda patienter⁵
- Däremot fick patienter som var födda i andra nordiska länder (en stor andel var född i Finland) lägre poäng i nästan alla kvalitetsindikatorer, jämfört med svenskfödda patienter. Det tyder på att dessa patienter riskerar att få vård med lägre kvalitet i livets slutskede⁵

⁵ [Equal palliative care for foreign-born patients: A national quality register study. Carlsson & Hjelm \(2021\)](#)

Reflektionsfrågor

- Hur kan du uppmärksamma att olika befolkningsgrupper med behov av palliativ vård kan ha olika förutsättningar för en jämlik vård?
- Hur kan föreställningar om kön, ålder, födelseland med mera påverka ditt arbete? Vilka konsekvenser kan det få?
- Hur kan verksamheten organiseras så att vården för patienter med behov av palliativ vård kan bli mer jämlik?
- Hur tror du att medarbetare och chefer kan bidra till en mer jämlik vård för personer med behov av palliativ vård? Vad kan du göra?

Mer information och verktyg hittar du på
vgregion.se/jamlikvard

**Kunskapscentrum
för jämlik vård
2026**